



SARICA PAŞA

ve

UMUR BEY VAKFI

Aile İçi Rekabetin Odağında
Bir Vakfın Hikayesi

MURAT YILDIZ



TARİH



İstanbul 2022

SARICA PAŞA VE UMUR BEY VAKFI
Aile İçi Rekabetin Odağında Bir Vakfın Hikâyesi

Murat Yıldız

TİMAŞ YAYINLARI | 5621

Timaş Akademi | 20

Tarih Kitaplığı | 15

AKADEMİK DANIŐMA KURULU

Prof. Dr. Ali Akyıldız

Dr. Kaan Durukan

Dr. Y. Hakan Erdem

Prof. Dr. Asım Cüneyd Köksal

PROJE EDİTÖRÜ

Dr. Selim Ahmetođlu

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

KAPAK RESMİ

II. Murad'ın Umur Bey'e verdiği mülknâme,
Sadberk Hanım Müzesi, Y.27-11728.

İ TASARIM

Nur Kayaalp

1. BASKI

Eylül 2022, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-4559-4



TİMAŞ YAYINLARI

Çađalođlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköőkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Matsis Matbaacılık

Tevfikbey Mahallesi

Dr. Ali Demir Caddesi No: 51

Sefaköy / İstanbul

Telefon: (0212) 624 21 11

Matbaa Sertifika No: 40421

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

SARICA PAŞA
ve
UMUR BEY VAKFI

Aile İçi Rekabetin Odağında
Bir Vakfın Hikayesi

MURAT YILDIZ



MURAT YILDIZ

1975'te Ardahan'da doğan yazar, ilk ve ortaokulu Ardahan'da, liseyi ise İstanbul'da okudu. 1997'de Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nde Lisans, 2000'de aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde master ve 2008'de doktora eğitimini tamamladı. 2012'de doçentlik unvanını alan yazarın ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış birçok makalesi; yine ulusal ve uluslararası sempozyumlarda sunulmuş bildirileri bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babası olan yazar İngilizce bilmektedir. Çalışmalarını Osmanlı devlet teşkilâtı ve vakıf sistemi üzerinde yoğunlaştıran yazarın yayımlanmış eserleri şunlardır:

1. Murat Yıldız, *Osmanlı Vakıf Medeniyetinde Bir Veziriazam Hayratı: Amcazade Hüseyin Paşa Vakfı*, Bayrak, İstanbul 2011.
2. Murat Yıldız, *Bahçıvanlıktan Saray Muhafızlığına: Bostancı Ocağı*, Yitik Hazine, İstanbul 2011.
3. Murat Yıldız, *Balkanlar'daki Osmanlı Vakıf Mirasından Amca Hasan Ağa Vakfı*, Rağbet, İstanbul 2012.
4. *Celalzâde'nin Rodos Fetih-nâmesi (İnceleme-metin)*, haz. M. Yıldız, Libra, İstanbul 2013.
5. *Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ: Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri: 26-27 Mart 2015*, ed. Murat Yıldız, Kitabevi, İstanbul 2016.
6. *Arşiv Belgelerine Göre XVII-XX. Yüzyıllarda Tekirdağ'da Ekonomik Hayat*, haz. Murat Yıldız-Nuran Koltuk, Kitabevi, İstanbul 2016.
7. Murat Yıldız, *Bir Saray Görevlisinin Hayratı: Baltacı Mahmud Ağa Vakfı*, Libra, İstanbul 2020.
8. Murat Yıldız-Hüseyin Özdemir, *Hamaset ve Nefretten Uzak: Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak (1299-1451)*, Kule Kitap, İstanbul 2022.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 9

KISALTMALAR / 15

GİRİŞ / 17

BÖLÜM 1

SARICA AİLESİNİN MAL VARLIĞI / 25

Sarıca Ailesi Vakıfları / 30

Sarıca Paşa ve Umur Bey Vakfı'na Ait Vakfiyeler / 34

Vakfın Yönetimi (Tevliyet) / 43

Vakfın Yönetiminde Bitmeyen Anlaşmazlıklar / 49

Mütevelli Kaymakamları / 119

Mütevelli Vekilleri / 141

Vakfın Kâtipleri / 142

Vakfın Câbisi / 159

Vakfın Hayır Kurumları / 161

BÖLÜM 2

VAKFIN EKONOMİK DURUMU / 195

Vakfın Toplam Geliri / 200

Vakıf Fazlası / 305

Vakfın Gelirlerini Artırmaya Dair Başarısız Bir Teşebbüs / 314

SONUÇ / 325

KAYNAKÇA / 330

Hocam Prof. Dr. Necdet Öztürk'e...

ÖNSÖZ

Hayır ve iyilik yapmak suretiyle ahirette ödüllendirilme beklentisi, hiç kuşkusuz vakıf kurmada etkili olan faktörlerin başında gelmektedir. Ancak vakıfların kurulma amacını sadece bu “uhrevî beklentiye” indirgemek eksik bir değerlendirme olacaktır. Serveti müsadereden koruma ve mirasın daha ilk kuşak varisler arasında parçalanıp yok olmasını önleme düşüncesi ile vakfa ait önemli kadrolar, artan gelir (galle) ve bazı gayrimenkullerin kullanım hakkının sadece vakıf kurucusunun soyundan gelenlere hasredilmesi uygulaması, vakfın kuruluşunda birtakım dünyevî amaçların gözetildiğini de ortaya koymaktadır. Dolayısıyla vakfın, uhrevî amacı bakımından bir hayır kurumu, dünyevî amaçları yönüyle de bir aile şirketi niteliği taşıdığını söylemek yanlış ve yanıltıcı bir değerlendirme olmayacaktır.

Öte yandan vakıf kurucusunun soyundan gelenlerin aileye ait vakfa bakış açıları, vakıflarının kuruluşunda etkili olan amaçlardan hangisini daha önemli ve öncelikli gördüklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bazı vakıflarda, vakfın yönetim ve gelir fazlasının paylaşımı hususunda yaşanan ve asırlarca süren anlaşmazlık, aile üyelerinin vakfın dünyevî niteliğini uhrevî niteliğinden daha çok önemsediklerini göstermektedir. Vakfı, aile üyelerinin bir tür “geçim kapısı” olarak gören bu anlayışın yaşandığı vakıflardan birisi de Sarıca Paşa ve Umur Bey Vakfı olmuştur.

Sarıca ailesi (Sarıcazadeler); Osmanlı Devleti’nin, soyu günümüze kadar devam eden en eski ve köklü ailelerinden biridir. Ailenin Sarıca Paşa, Umur Bey, Ali Bey ve Mehmed Çelebi gibi ilk mensupları; birer üst düzey yönetici olarak yaptıkları hizmetlerle devletin imparatorluğa dönüşüm sürecine katkı sağladıkları gibi kurmuş oldukları hayır kurumlarıyla topluma yüzyıllar boyu hizmet de etmişlerdir. Devlete, kritik bir dönemde yaptıkları siyasî ve askerî hizmetlerin yanı sıra vakıfları aracılığıyla topluma sundukları sosyal hizmetlerden dolayı aileyi, İmparatorluğun kurucu ailelerinden biri olarak nitelemek pek de abartılı bir tanımlama olmayacaktır.

Ailenin tarihini XIV. yüzyılın ortalarına kadar götürmek mümkündür. Ailenin atası olan Sarimüddin Sarıca Paşa; I. Murad ve Yıldırım Bayezid dönemlerinin önemli devlet adamlarından biri olup yayabaşılık, kaptan paşalık

ve sancak beyliği gibi önemli görevler deruhte etmiştir. Oğlu Umur Bey; Çelebi Mehmed, II. Murad dönemleri ve kısa bir süre de Fatih Dönemi'nde sancak beyliği ve tahrir emniyeti gibi görevler üstlenmiştir. Ali Bey de Fatih ve II. Bayezid dönemlerinin önemli devlet adamlarından biriydi.

Sarıcazadeleri, zamanın unutturucu etkisinden kurtaran asıl faaliyetleri sosyal alanda olmuştur. Aile; başta Çirmen olmak üzere Akçakazanlık, Yenice-i Zağra, Uzuncaabad-ı Hasköy ve İncik'te kurdukları imaret, mescit, cami ve zaviye gibi hayır kurumlarıyla asırlarca topluma karşılıksız hizmetlerde bulunmuştur. Yine vakfın finansmanını sağlayan han, hamam, değirmen, dükkân, ev, çiftlik, arazi, bağ, bahçe ve kışlak gibi gayrimenkullerle de Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çirmen, Uzuncaabad-ı Hasköy, Akçakazanlık, Yenice-i Zağra, İncik ve Cisir-i Mustafa Paşa'daki ekonomik hayata katkı sağlamıştır.

Ailenin kurduğu vakıf, genel olarak Sarıca Paşa ve Oğlu Umur Bey Vakfı (*Sarıca Paşa ve Veledeş Umur Beg Vakfı*) olarak anılmıştır. XV. yüzyılın başında kurulan ve İmparatorluğun en eski ve en uzun ömürlü vakıflarından biri olan vakıf, kurulduğu tarihten Cumhuriyet Dönemi'ne kadar beş asır kesintisiz olarak hayır faaliyetlerinde bulunmuştur. Vakfın tarihine; başta mütevelliler olmak üzere müteveli kaymakamları, kâtipler ve câbiler arasında yaşanan sonu gelmez mücadeleler damgasını vurmuştur. Özellikle aile mensupları arasında vakıf yönetimi ve galle hususunda yaşanan anlaşmazlıklar hiç eksilmemiş ve bu anlaşmazlıklar sık sık mahkemelere intikal etmiştir. Bu bitmek bilmeyen çekişmelere rağmen vakfın hizmetlerini aksatmadan sürdürebilmiş olması, sağlam temeller üzerine inşa edildiğini göstermektedir.

Bu kitap, Sarıca Paşa ve Umur Bey Vakfının beş asırlık tarihî serüvenini konu almaktadır. Giriş'te, vakfın kurucusu Sarıca Paşa ve oğlu Umur Bey hakkında bilgi verdik. Birinci Bölüm'de ilk olarak ailenin mal varlığının kaynağı üzerinde durduk. Bugün Sadberk Hanım Müzesi'nde yer alan ve Sarıca ailesine II. Murad, II. Mehmed ve II. Bayezid tarafından verilen mülknamelerden hareketle ailenin mal varlığının, devlet tarafından yapılan temliklerden kaynaklandığını ve vakfın bu gayrimenkullerle kurulduğunu tespit ettik. Bu bölümde ele aldığımız ikinci konu, Sarıca Paşa ve Umur Bey Vakfına ait vakfiyelerdir. Birer sureti Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde (VGMA) bulunan mevcut beş vakfiyeyi değerlendirdiğimiz gibi günümüze ulaşmayan 11 Nisan 1414 ve 25 Haziran 1429 tarihli iki vakfiyenin daha olabileceğine dair tespitte bulunduk. Bu bölümde üzerinde durduğumuz üçüncü konu ise kuruluşundan Cumhuriyet Dönemi'ne kadar vakfın yöneticileri hakkında bilgi vermek suretiyle ailenin yaklaşık beş buçuk asırlık

soyağacını açıklığa kavuşturmadır. Vakfın mütevellî kaymakamı, kâtip ve câbi gibi yöneticileriyle Vakfın hayır kurumları, bu bölümde hakkında bilgi verdiğimiz diğer konuları oluşturmaktadır.

Çalışmamızın ikinci bölümünü, tamamen vakfın ekonomik durumuna ayırdık. Vakfın bütçesi, gelirleri, giderleri, vakıf fazlası ve bu fazlanın değerlendirilmesi, bu bölümün ana başlıklarını oluşturmaktadır. Vakfın gelir kaynaklarını arazi gelirleri ve kira gelirleri olmak üzere iki başlığa ayırıp inceledik. Bu başlıklar altında vakfın Çirmen, Cısr-i Mustafa Paşa, Tekirdağ, Uzuncaabad-ı Hasköy, Bursa, Akçakazanlık, Yenice-i Zağra ve Edirne'deki akarının gelirleri hakkında mümkün mertebe ayrıntılı bilgi vermeye çalıştık.

Yine bu bölümde yer alan “Vakfın Giderleri” başlığı altında ise vakfın masraflarını; maaş ödemeleri, ödenekler, onarım masrafları, harçlar ve diğer masraflar alt başlıkları altında detaylandırmaya çalıştık. Vakıf fazlası ve bu fazlanın değerlendirilmesi ile vakfın gelirlerini artırmaya yönelik başarısız girişimler bu bölümde ele aldığımız diğer başlıkları oluşturmaktadır.

Bilindiği üzere günümüzde başta T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA), Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) ve İBB Atatürk Kitaplığı olmak üzere neredeyse tüm arşivler, sahip oldukları belgeleri dijital ortama aktardılar ve araştırmacılara artık belgelerin sadece dijital görüntülerini vermektedirler. Bu yeni uygulama, araştırmacıları, belgelere atıfta bulunma hususunda ikilemde bırakmaktadır. Buna göre kullanılan belgelere, ya orijinalini doğrudan görmüş gibi (yani eski usûldeki gibi) ya da dijitalleştirme sürecinde yeniden oluşturulan “dijital künyelerini” kullanmak suretiyle atıfta bulunmak gerekmektedir. Biz bu çalışmamızda tercihimizi ikinci yöntemden yana kullandık. Çünkü kullandığımız belgelerin tamamına yakını, günümüzde buldukları arşivler nezdinde dijital ortamda yeniden verilmiş künyeleriyle muhafaza edilmektedir. Söz konusu belgelere erişim bu yeni künye üzerinden yapıldığından, atıfların bu dijital künye dikkate alınarak yapılmasının daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu çalışmamızda her kurumun belgeleri için oluşturduğu yeni tasnif kodlarını aynıyla muhafaza ettik. Mesela, VGMA'da TKIBM_TMSK ve IMUF_EHMM olarak verilen dijital kodlardaki “I”ları, “İ”ye çevirmeyip, mevcut hâlini korumayı tercih ettik. Bununla birlikte belgelerin dijital künyeleri ile ilgili birkaç küçük tasarrufta bulduk. Mesela birden fazla alt çizgilerin () hepsini teke indirdik. Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nden aldığımız belgelerin önündeki on dört haneli numaraları sildik. Dijital belgelere atıfta bulunurken izlediğimiz yöntemi, onlara Kaynakça'da

yer verirken de uyguladık. Dijitalleşme sürecinden önce almış olduğumuz bazı vesikalara da bunların belge olanlarına fon-dosya-gömlek, defter olanlarına ise fon-defter-varak arasına birer alt çizgi () koyarak yer verdik (Mesela BOA_A_MKT_UM_00399_00054_001, BOA_MAD_d_1070_0203 gibi.)

Yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, dijitalleştirme süreci sonrası belgeler için oluşturulan yeni künyeler, araştırmacıların onlara nasıl atıfta bulunacağı sorununu doğurmuştur. Sorunun standart bir çözüme kavuşturulması için ilgili kurumların veya alanın uzmanlarının yeni bir çalışma yapması gerektiği artık kaçınılmaz görünmektedir.

Çalışmamızda yazımda bütünlük sağlamak için alıntı metinler dışındaki “*ibn-i, veled-i*” kelimelerini “*bin*”, “*ibnet-i*” kelimesini “*binti*” olarak yazdık. Yine hicri ve Rumi tarihleri miladi tarihe çevirirken metnin bir rakamlar denizine dönüşmesini engellemek için, mümkün mertebe sadeleştirme yoluna gittik. Bunun için metinde tarihlerin sadece miladi karşılıklarına, ilgili dipnotta ise hicri veya Rumi karşılıklarıyla birlikte yer verdik. Çevrilen tarihlerden sadece yıldan ibaret olanların hicri mi yoksa Rumi mi olduğunun anlaşılması için Rumi tarihlerin önüne “Rumi” yazarak karışıklığı önlemeye çalıştık. Yine miladiye çevrilen hicri ve Rumi tarihlerde ay ve yıl eşleştirmelerini birer ay ve yıla denk gelecek şekilde yapmaya çalıştık. Böylece bir ayın veya yılın yarısından fazlası hangi ay veya yılda ise, o ay veya yıla denkliğini kabul ettik. Özellikle bir yıldan sekiz yıla kadar değişen muhasebe dönemleri için bu tasarruf, âdeti bir zorunluluk idi. Dolayısıyla sadece ay ve yıldan oluşan tarihleri çevirirken, çevrilen ayın ilk günü, miladi karşılığı olan ayın 1-15’i arasına isabet ettiğinde o aya denkliği; 15’inden sonraya isabet etmesi durumunda sonraki aya denkliğini kabul ettik. Sadece yıldan oluşan tarihleri çevirirken yılın ilk ayının ilk günü, çevrildiği tarihin 1 Temmuz’dan öncesine isabet etmişse o yıla denkliğini, 1 Temmuz’dan sonraya isabet etmişse sonraki yıla denkliğini kabul ettik. Muhasebe dönemleriyle ilgili hesaplamalarda da aynı yöntemi izledik.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, birkaç değerli insanın önemli katkılarıyla meydana geldi. Burada onlara olan şükran borcumu eda etmemin, onların emek ve katkılarının yanında cılız kalacağının farkındayım. Bununla birlikte kendilerine teşekkür etmemin, beni fazlasıyla mutlu edeceğinin de bilinmesini isterim. Öncelikle, gösterdikleri ilgi ve nezaketten dolayı Vakıflar Genel Müdürlüğü personeline, özellikle de Kültür ve Tescil Daire Başkanı Mevlüt Çığ ve Arşiv Salonu görevlisi Öznur Sağlam’a teşekkür ediyorum. Yine Sarıcazadelere ait mülkname berâtlarının temininde gösterdikleri yardımseverlikten dolayı

Sadberk Hanım Müzesi Müdiresi Hülya Bilgi ve Kütüphane Uzmanı İsmail Bakar'a teşekkür ediyorum. Yazdıklarımın değerli düzelticisi kıymetli dostum Hüseyin Özdemir'in ise bir teşekkürden çok daha fazlasını hak ettiğini belirtmeden geçemeyeceğim. Kendilerini ihmal etmemden dolayı kaderin bana anlayışlarına sığınmaktan başka bir seçenek bırakmadığı sevgili eşim Gülten ve biricik kızım Elif Naz'a ise nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Daha önce gösterdikleri anlayış ve yaptıkları fedakârlıktan dolayı benden hep alacaklıydılar, bu sefer de yine öyle oldu. Artık her seferinde katlanarak artan mahcubiyetimi, samimi ve kabul edilebilir bir özür olarak görmelerini ummaktan başka bir şey yapmak da gelmiyor elimden. Son olarak kitabın basımını titizlikle gerçekleştiren Timaş Yayınevi'nin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Tokatköy/Beykoz, 25.01.2022

Murat Yıldız

KISALTMALAR

- A_MKT_MHM:** Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı
A_MKT_UM: Sadaret Mektubi Kalemî Umum Vilayat Evrakı
AE_SABH_I: Ali Emiri Abdülhamid I
AE_SAMD_III: Ali Emiri Ahmed III
AE_SMST_III: Ali Emiri Mustafa III
AE_SOSM_III: Ali Emiri Osman III
AE_SSLM_III: Ali Emiri Selim III
B.: Receb
BOA: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
C.: Cemaziyelahir
C_BLD: Cevdet Belediye
C_EV: Cevdet Evkaf
C_ML: Cevdet Maliye
Ca.: Cemaziyelevvel
DH_MKT: Dâhiliye Nezâreti Mektubi Kalemî
DİA: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
EV_BKB: Evkaf Başkitabeti
EV_BRT: Evkaf Berât
EV_d: Evkaf Defterleri
EV_KSD: Evkaf Kessedarlık
EV_MH: Evkaf Muhasebe Kalemî
EV_MKT: Evkaf Mektubi Kalemî
EV_MKT_CHT: Evkaf Mektubi Kalemî Cihat Kalemî
EV_MKT_EVM: Evkaf Mektubi Kalemî Evamir
EV_SRG: Evkaf Sergi Halifeliği

* BOA'daki belgelerin tasnif kodlarının açıklımı ile ilgili bilgiler şu eserden alınmıştır: *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, haz. Yusuf İhsan Genç, Mustafa Küçük, Raşit Gündoğdu, Sinan Satar, İbrahim Karaca, Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, BOA Yayınları, 3. baskı, İstanbul 2010, s. 477-507.

- EV_THR:** Evkaf Tahrirat
EV_MH_TIK: Evkaf Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi
EV_ZMT: Evkaf Zimmet Halifeliği
HAT: Hatt-ı Hümâyün
HR_SFR: Hariciye Nezâreti Sefareti
IMUF_EHMM: Evkaf-ı Hümâyün Müfettişliği Mahkemesi
İA: İslâm Ansiklopedisi.
İBB: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi
İE_EV: İbnülemin Evkaf
L.: Şevval
M.: Muharrem
MAD_d: Maliyeden Müdevver Defterler
MC_Yz_O: Muallim Cevdet Yazmaları
MKB: Milli Kütüphane Başkanlığı
MŞH_ŞSC_d: Meşihat Şeriye Sicilleri Defterleri
N.: Ramazan
R.: Rebiülahir
Ra.: Rebiülevvel
S.: Safer
Ş.: Şaban
ŞD: Şura-yı Devlet Evrakı
TKIBM_TMSK: Tapu ve Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğü Vakıf Temessük Defterleri
TSMA_D: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defter
TSMA_E: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrak
TTK: Türk Tarih Kurumu
vb.: ve benzeri
VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü
VGMA: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
Y.: Yazmalar
YKY: Yapı Kredi Yayınları
Z.: Zilhicce
Za.: Zilkade

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde devlete önemli hizmetlerde bulunan birçok aile vardır. Bunlardan birisi de Sarıca ailesidir. Başta ailenin atası Sarimüddin Sarıca Paşa olmak üzere, oğlu Umur Bey ile torunları Ali Bey, Mehmed Bey ve sonraki nesle mensup bazı isimler, devlet kademelerinde görev almışlardır.

Aileye ismini veren Sarıca Paşa, Sarimüddin Sarıca Paşa ve Uluğ Beğ olarak da bilinmekteydi. I. Murad ve I. Bayezid dönemlerinde önemli komutanlar arasında yer alan Sarıca Paşa, devrin mühim askerî kuvvetlerinden olan ve Müslüman Türklerden oluşan Rumeli yayalarının komutanı yani yayabaşısı idi.¹ Sarıca Paşa'nın emrindeki yayalar genellikle Meriç Havzası'ndaki Müslüman Türklerden oluşuyordu ve Paşa'nın etkinlik sahası, Meriç Vadisi'nin de üzerinde olduğu ana yol istikametinde idi.² Bu husus Sarıca ailesinin, hayır kurumlarını bu güzergâhtaki yerleşim yerlerinde kurmuş olmasının gerekçesini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Kaynaklarda Sarıca Paşa'dan ilk olarak, I. Murad Dönemi'nde yapılan 1387 tarihli Karaman Seferi münasebetiyle bahsedilmektedir. Bu sefer esnasında o, orduda yer alan yayabaşılardan birisi idi.³ 1388 yılında “Sosmanos bin

- 1 Halil İnalçık, *Hicrî 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, (Ankara: TTK 1987), s. XVI; Siddık Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni (15.-16. Yüzyıllar)*, (Ankara: Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yayınları 2005), s. 25; Nazlı Esim Mergen, “The Yaya And Müsellem Corps in The Ottoman Empire (Early Centuries)”, (Yüksek Lisans Tezi), İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001, s. 61.
- 2 Halil İnalçık, *Hicrî 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, s. XVI; Yaşar Uğurlu, “16. Yüzyıl Sonunda Merkez Taşra İlişkilerinde Çirmen Örneği (15 No.lu Çirmen Şer'iyeye Sicilinde Padişaha Ait Vesikaların Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi)”, (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s. 19-20, 64.
- 3 “Ruhi Tarihi”, *Belgeler*, cilt XIV, sayı: 18 (1989-1992), (Ankara: Türk Tarih Kurumu 1992), s. 388; Münecimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Câmiü'd-Düvel Osmanlı Tarihi (1299-1451)*, haz. Ahmet Ağırakça, (İstanbul: İnsan Yayınları, 1995), s. 118; Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitâbü't-Târih-i Künhü'l-ahbâr*, haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar, (Kayseri: 1997), s. 119; Cihan Çimen, “Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân (Kuruluştan 892/1487'ye Kadar)”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006, s. 32; Abdullah Satun, “Kemal Paşazâde, Tevârih-i Âl-i Osman, III. Defter (Değerlendirme-Metin)”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009, s. 49; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ [Osmanlı*

Sanderos” un isyan etmesi üzerine Bulgaristan seferine memur edilen Ali Paşa ile birlikte Sarıca Paşa da yine yayabaşı olarak görev almıştır. Ali Paşa’nın emrindeki 30.000 kişilik ordunun bir kısmını, ona bağlı yayalar teşkil etmekteydi.⁴ Sefer esnasında I. Murad, Şehirköy’ün yağmalanması görevini, Eyne Subaşı ile Sarıca Paşa’ya vermiştir. Her iki komutan emir gereği, komutalarındaki 10.000 askerle Şehirköy’ün “*etrafını urup, yakıp*” yıkmışlardır.⁵

Kosova Savaşı esnasında Evrenos Gazi’nin önerdiği plan gereği Osmanlı ordusu, savaş meydanına önceden varıp iyi bir yer tutmak için harekete geçmişti. Gümüşhisarı önündeki konak yerine sırasıyla Ali Paşa, Bayezid Çelebi, Eyne Bey, Yakup Çelebi, Sarıca Paşa ve I. Murad emirlerindeki birliklerle gelip konaklamışlardı.⁶ Sarıca Paşa ve birliği, Kosova’da savaş düzeni alan ordunun sağ tarafında yer alıyordu. Savaşın en kritik anında düşmanı bozguna uğratan komutanlar arasında Sarıca Paşa’yı da sayan Neşrî, “Bu zikrettiğim gazilerin her biri[nin] etdiğin eğer tafsîl edersem, her biri bir mücellid kitâb olur.” diyerek onların, savaşın kazanılmasındaki rollerini vurgulamaktadır.⁷

Gelibolulu Mustafa Âlî Efendi, Sarıca Paşa’nın, I. Murad Dönemi’nde yayabaşılık dışında Anadolu’da çeşitli sancak beylikleri görevlerinde bulunduğunu da belirtmektedir. Âlî, onun hakkında farklı bir bilgi daha paylaşmaktadır: I. Murad’ın, Gelibolu Sarayı’nda kaldığı günlerden birinde yabancı bir geminin Boğaz’dan geçtiği görülür. Sultan, gemiyi zaptetme görevini Sarıca Paşa’ya verir. Sultan için aynı zamanda seyirlik bir oyuna dönüşen bu operasyonda Sarıca Paşa, gemiyi büyük bir maharetle zaptedip limana getirir. Gemide birçok kıymetli eşya ve insanın yanı sıra önemli bir kişi daha vardı. Bizans İmparatoru’nun kızı olan bu “kıymetli esir”, daha sonra Şehzade Bayezid’e

Tarihi (1288-1485)], haz. Necdet Öztürk, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013), s. 96-97; M. Tayyib Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası: Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1952), s. 14; Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar’da Osmanlı Düzeni*, s. 29; Mergen, “The Yaya And Müsellem Corps In The Ottoman Empire (Early Centuries)”, s. 60.

- 4 Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, s. 103; İdris Bostan, “Sarıca Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 2009, XXXVI, s. 168.
- 5 Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, s. 110-111; Machiel Kiel, “Şehirköy”, *DİA*, 2010, XXXVIII, s. 454.
- 6 Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, s. 116; Abdullah Satun, “Kemal Paşazâde, Tevârih-i Âl-i Osman, III. Defter (Değerlendirme-Metin)”, s. 85; Nikolaos Theologidis Soullidis, *Bir Karamanlıca Osmanlı Tarihi, Tarih-i Osmani (Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundan Sultan Mehmet Çelebi Dönemine Kadar)*, *Metin ve İnceleme*, haz. H. Veli Aydın, (İstanbul: Aybis 2014, s. 212.
- 7 Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, s. 126; Cihan Çimen, “Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân (Kuruluştan 892/1487’ye Kadar)”, s. 38.



Çanakkale Boğazı (İBB Atatürk Kitaplığı, Alb_000002, M. Melling, Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore, Paris 1819).

nişanlanacaktı. I. Murad, yaptığı başarılı operasyonla gemiyi zapteden Sarıca Paşa'yı, zaptettiği gemideki bütün malları kendisine vermek suretiyle ödüllendirmiştir.⁸

Oğlu Umur Bey'in vakfiyesinde anılan unvanlarından hareketle Sarıca Paşa'nın, sancak beyi seviyesinde bir gazi uç beyi olduğu anlaşılmaktadır.⁹ Nitekim o, yeni kurulan ve yapılanmasında önemli görevler üstlendiği Çirmen sancağının ilk sancak beyi olmuştur.¹⁰ Rumeli'ye Türk nüfusunun iskânında

8 Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitâbü't-Târih-i Kühü'l-ahbâr*, s. 125-126 (Bununla birlikte Âli Efendi'nin, konumuz olan Sarımüddin Sarıca Paşa'nın Gelibolu'da cami, imaret, medrese ve türbe gibi hayır kurumlarını inşa eden Sarıca Paşa olduğuna dair iddiası doğru değildir. Çünkü bugün yüzlerce belgenin de ispatladığı gibi, bu hayır kurumlarının sahibi Sarımüddin Sarıca Paşa değil, Fatih Dönemi vezirlerinden Terzi Saruca Paşa'dır.); Ahmed Bâdi Efendi, *Riyâz-ı Belde-i Edirne, 20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*, haz. Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, (Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2014), III, s. 2133; M. Tayyib Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası*, s. 14; İdris Bostan, "Saruca Paşa", s. 168; Vedat Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları (Fethinden XVI. Yüzyılın Sonuna Kadar)*, (İstanbul: Türk Dünyası Vakfı Yayınları, 2016), s. 115. Lamartine, bu olayın I. Murad Dönemi'nde değil, Yıldırım Bayezid Dönemi'nde gerçekleştiğini; prensesin de Bizans prensesi değil, Venedik prensesi olduğunu ve İmparator Andronikos'un nişanlısı olarak Venedik'ten İstanbul'a geldiğini belirtmektedir (Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, çev. Serhat Bayram, c. 1, (İstanbul: Sabah Gazetesi 1991, s. 108). Keza Nikolaos Theologidis Soullidis de geminin, içindeki gelinle birlikte Avrupadan geldiğini söylemektedir (Soullidis, *Bir Karamanlıca Osmanlı Tarihi, Tarih-i Osmani*, haz. H. Veli Aydın, s. 222).

9 İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, s. XVI-XVII.

10 Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası*, s. 14; Yusuf Halaçoğlu, "Çirmen", *DİA*, 1993, VIII, s. 341; Rossitsa Gradeva, "Orta Balkanlar'da Osmanlı İdari Sistemi ve Taşra İdaresi (XV. Yüzyıl)", *Türkler*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları 2002), IX, s. 918; Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni*, s. 25, 26; Samettin Başol,

önemli katkısı olan¹¹ Sarımüddin Sarıca Paşa'nın; yaya teşkilatının gelişimi, Çirmen sancağının kurulması gibi önemli görevlerin dışında bir diğer mühim hizmeti de Gelibolu'daki tersaneyi ve deniz üssünü kurmasıydı. 1390 yılında kendisini kaptan-ı derya atayan Yıldırım Bayezid'in isteğiyle Boğaz Muhafızlığının merkezi yapılan iç kalenin tahkimi, sonradan yapma limanının temizletilmesi, limanın ağzına iki kule yapılması gibi görevleri yerine getirmiştir. Bir yandan Boğaz Muhafızlığının yapılandırılmasıyla uğraşan Sarıca Paşa, diğer yandan da oluşturduğu donanmayla hem kıyıların güvenliğini sağlamakta hem de Ege kıyı ve adalarını yağmalamaktaydı.¹² Onun komutasındaki donanmanın 1399 tarihinde Haçlılarla yaptığı mücadeleler, Osmanlıların Avrupalılarla yaptıkları ilk deniz savaşları olarak kabul edilmektedir.¹³

Sarıca Paşa, Ankara Savaşı'na ordunun önemli komutanlarından biri olarak katılmıştır.¹⁴ Savaştan sonra, uzun yıllar görev yaptığı Rumeli'ye döndüğü anlaşılmaktadır. Yıldırım Bayezid'in oğullarının giriştiği taht mücadelesinde taraf olur. 1410 yılında yanında yer aldığı şehzade ile birlikte Yanbolu'da diğer bir taht iddiacısı olan Musa Çelebi'ye karşı yapılan savaşta yenilir. Ardından, ömrünün son döneminde daha sakin bir hayat sürmek için, vakıf kurumlarının bulunduğu Çirmen'e gider.¹⁵ Oğlu Umur Bey'in 9 Nisan 1415 tarihli asıl vakfiyesinde geçen "*sâhibül-hayrât ve'l-hasenât Umur Beg binül-emîri'l-merhûm*

"Tekirdağ İncecik'te Bir Bey Vakfı: Sarıca Paşaoğlu Umur Bey'in Az Bilinen Hayrâtı ve Vakıfları", *Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu*, ed. Murat Yıldız, (İstanbul: Kitabevi 2016), s. 473.

- 11 Huriye Emen, "494 Numaralı Tahrir Defterine Göre Rumeli Bölgesinde Nüfus ve Yerleşme", (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 12-13.
- 12 Mükrimin Halil Yınanç, "Bâyezid I, Yıldırım", *İA*, (İstanbul: MEB Basımevi, 1979), II, 370; Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası* s. 22; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, (Ankara: TTK 1988), s. 394-395; Alphonse de Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, çev. Serhat Bayram, c. 1, s. 109; İdris Bostan, "Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyaletinin Kuruluşu (1534)", *Tarih Dergisi*, sayı 38 (2002-2003), s. 61-62; İdris Bostan, "Beylikten İmaratorluğa Osmanlı Denizciliği", *Türkler*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları 2002), X, s. 123; İdris Bostan, "Kapudan Paşa", *DİA*, 2001, XXIV, s. 354; Bostan, "Sarıca Paşa", s. 168; Yasemin Demircan, "Ege Adalarında Osmanlı Hâkimiyeti", *Türkler*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları 2002), IX, s. 364. Osmanlı denizcilik tarihinde kaptan-ı deryalık döneminin 1401'de Sarıca Paşa ile başladığına dair yine bk. Ferhat Dinler, "Türk Donanma Tarihi (1923 - 1938)", (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 10, 18; Yasemin Nemlioğlu Koca, "Doğu-Batı İlişkilerinde Türk Denizciliği: Anadolu Jeopolitiği", *Cedrus / The Journal of MCRI*, IV (2016), s. 420.
- 13 Sabahattin Özel-Önder Kocatürk, "II. Meşrutiyet'ten I. Dünya Savaşı'na Osmanlı Bahriyesine Dair Notlar", *Tarih Dergisi*, Sayı 46 (2007), 2009, s. 206.
- 14 Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitâbü't-Târih-i Kühül-ahbâr*, s. 151; Sıddık Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni*, s. 25.
- 15 İdris Bostan, "Sarıca Paşa", s. 168-169.

*Sarimüddin Saruca Paşa*¹⁶ ibaresine bakılırsa, Sarıca Paşa'nın bu tarihten önce vefat ettiği anlaşılmaktadır.¹⁷

XVI. yüzyıl tarihçilerinden Nişancı Mehmed Paşa, Sarıca Paşa'yı I. Murad Dönemi'nin vezirleri arasında saymaktadır.¹⁸ Muhtemelen o, Sarıca Paşa'nın taşıdığı "paşa" unvanından hareketle böyle bir kaniya varmıştır. Ancak gerek bu hususun diğer kaynaklarca teyit edilmemesi gerekse kendisinin eserini iki asır sonra kaleme almış olması verdiği bilgiyi ihtiyatla karşılamamıza neden olmaktadır.

Sarıca Paşa'nın oğlu Umur Bey de babası gibi devrin önemli gazi komutanlarından biri idi. Babasından sonra Çirmen sancak beyliğine atanan Umur Bey¹⁹, kaynaklarda bazen Celaleddin Umur Bey bazen de Hacı Umur Bey olarak geçmektedir.²⁰ Onun, II. Mehmed tarafından Arnavut sancağının tahriri gibi önemli bir işle görevlendirilmiş olması, padişah nezdindeki itibarını göstermektedir. Çünkü rüşvet, yolsuzluk ve suistimale açık olan tahrir eminliğine atanacak kişilerin güvenilir, tecrübe ve bilgi sahibi, gerektiğinde sorumluluk alabilecek yetkinlikte ve sözünü geçirebilecek bir nüfuza sahip olmaları gerekiyordu.²¹ Arnavutluk'taki sayımı başarılı bir şekilde yerine getirdiğinden dolayı Umur Bey'e, Paşa livasının tahrir eminliği görevi de verilmiştir.²² 1444-1445'te Müsellem sancağı beyi olarak görev yapan Umur Bey bir tımara tasarruf etmekteydi.²³

Devlete başarılı hizmetler yapmış ve padişahlar nezdinde itibarlı bir konna sahip olan Umur Bey'e, başta I. Mehmed olmak üzere II. Murad ve

16 VGM_DEFTER_00632_0008_00201 (Ali Sami Yücesoy çevirisi).

17 Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, (İstanbul: Resimli Ay Matbaası 1939), s. 142.

18 Zafer Karakuş, "Tevki'i Mehmed Paşa'ya Göre Osmanlı Tarihi", (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992, s. 20.

19 Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası*, s. 15; Çalık, *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni*, s. 26; Başol, "Tekirdağ İncecik'te Bir Bey Vakfı: Saruca Paşaoğlu Umur Bey'in Az Bilinen Hayrâtı ve Vakıfları", s. 474; Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Çirmen Sancağı Vakıfları*, s. 1.

20 İncalcık, *Hicri 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, s. XVII.

21 İncalcık, s. XVII, XIX.

22 Uğur Altuğ, "II. Murad Dönemine Ait Tahrir Defterlerinin Yayına Hazırlanması ve Bu Malzemeye Göre Timar Sistemi, Demografi, Yerleşme ve Topoğrafya Üzerinde Araştırmalar", (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 28-30. Umur Bey'in 1432 yılında Paşa livasının tahrir emini olduğuna dair yine bk. *1445 Tarihli Paşa Livâsı İcmâl Defteri*, haz. Halil İncalcık, Evgeni Radushev, Uğur Altuğ, (Ankara: TTK 2013), s. XXII, 38.

23 *1445 Tarihli Paşa Livâsı İcmâl Defteri*, haz. Halil İncalcık, Evgeni Radushev, Uğur Altuğ, s. 123; Başol, "Tekirdağ İncecik'te Bir Bey Vakfı: Saruca Paşaoğlu Umur Bey'in Az Bilinen Hayrâtı ve Vakıfları", s. 474.

II. Mehmed birçok mülk hibe etmiştir.²⁴ Umur Bey'in ne zaman öldüğü kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte 1464-1465 tarihli Tahrir Defteri'nde Umur Bey'den merhum olarak bahsedildiğine göre o bu tarihten önce vefat etmiş olmalıdır.²⁵

Öte yandan Fatih tarafından aileye verilen mülknamedeki bazı karineler, Umur Bey'in ölüm tarihine dair tahminlerimizi biraz daha somutlaştırmamıza imkân vermektedir. Ailenin elinde bulunan ve II. Murad tarafından Umur Bey'e verilen temliknameyi yenilemek üzere Umur Bey'in kendisi değil oğlu Ali Bey'in getirmiş olması düşündürücüdür. Yenilenen 23-31 Temmuz 1457 tarihli bu mülknamede bahsedilen mülkler Ali Bey'e şu ifadelerle temlik edilmiştir:

“İşbu hükm-i cihân-müta'ı erzâni kıldum ki mezkûr Ali Beg ber-karâr-ı sâbık işbu mezkûratı muvakkî' ve müseccel hükümleri içinde şimdiye degin ne minvâlce ve ne şerâyit üzre tasarruf olageldiyse ol karâr üzre tasarruf eyleye.”²⁶

Bilindiği üzere mülknameler ya kaybedildiği ya da padişah değişikliği yaşadığı için yenilenmekteydi.²⁷ Taht değişikliği üzerine yapılan yenilemelerde genellikle “*cülûs-i hümâyûn-i meymenet-makrûn vâki*” olduğu, dolayısıyla “*umûmen teccid-i berâvât olunmak kâ'ide-i mer'iyye-i saltanat-ı seniyyeden*” olduğu belirtilerek, ilgili belgenin yenilenme gerekçesine açıklık getirilirdi.²⁸ Ancak Ali Bey'e verilen berâta, ailenin mülknamesinin bu gerekçeden dolayı yenilediğine dair hiçbir bahis bulunmamaktadır. Zaten yenilenme işleminin II. Mehmed'in tahta çıkışından yaklaşık altı sene sonra yapılmış olması da birinci ihtimalin gerekçe olamayacağını göstermektedir. Gerek berâtın “*zâ-yi'den*” verilmemiş olması gerekse Ali Bey'in daha önceki temlike esas olan “*mümzâ ve müseccel-i şer'î kâğıdları*” resmî makamlara teslim etmiş²⁹ olması;

24 Bk. II. Murad Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.27-11728; II. Mehmed Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.28-11729; II. Bayezid Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.29-11730.

25 Gökbilgin, XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, s. 16; Başol, “Tekirdağ İncecik'te Bir Bey Vakfı: Saruca Paşaoğlu Umur Bey'in Az Bilinen Hayratı ve Vakıfları”, s. 474.

26 II. Mehmed Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.28-11729.

27 Daha ayrıntılı bilgi için bk. Nuri Taşkın, “Osmanlı Diplomatasında Mülknâmeler”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2012, s. 23-25.

28 Mesela Sarıca Paşa ve Umur Bey Vakfı ile ilgili taht değişikliğinden dolayı yapılan berât yenilemelerine dair bk. BOA_C_EV_00367_18627_001_001, 29 Z. 1168 (6 Ekim 1755); VGM_DEFTER_00667_00114, 25 Za. 1188 (27 Ocak 1775); VGM_BOA_EV_BRT_00189_00153, 21 L. 1280 (30 Mart 1864); TSMA_E_841_7_3b, 29 S. 1236 (6 Aralık 1820); BOA_EV_BRT_00189_00018_001, 21 L. 1280 (30 Mart 1864); BOA_EV_BRT_00213_00026_026, 28 R. 1280 (12 Ekim 1863).

29 II. Mehmed Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.28-11729.

mülknamenin, öncekinin kaybindan dolayı verildiği ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır.

Taht değişikliği yaşanmadığı ve mevcut mülkname kaybedilmediği hâlde berâtın yenilenmiş olması, temlikin yapıldığı kişilerle ilgili bir değişikliğin söz konusu olduğunu düşündürmektedir. Bu örnekte de görüldüğü üzere uygulama gereği temlikler kişilere yapılmaktaydı. Nitekim o tarihe kadar Sarıcazadelere yapılan temlikler de bu usûle uyularak devrin aile büyüğüne yapılmıştı. 1457'deki söz konusu yenilemede temlikin aile adına Ali Bey'e yapılması, Umur Bey'in yakın bir tarihte vefat etmiş olmasıyla ilgili olabilir. Dolayısıyla temlikin, aile adına devletin muhatabı olan Umur Bey'in ölümü üzerine yenilenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Buna dayanarak Umur Bey'in 23-31 Temmuz 1457 tarihinde veya bu tarihten biraz öncesinde vefat ettiği söylenebilir.

Umur Bey'den sonra Ali Bey, ailenin büyüğü olarak vakfın mütevelliliğini deruhte etmiştir. Aile mensupları arasındaki anlaşmazlıklar üzerine mahkemelere ibraz edilen soy ağaçlarında ismi sık sık geçmekle birlikte onun ne zamana kadar yaşadığını kesin olarak bilemiyoruz. 1568 tarihli Tahrir Defteri'nde, evlatlık vakfı hâline getirilen Edirne Kaleiçi'ndeki mülklerden bahsedilirken bunların "*ebnâ-i ebnâ-i Ali Çelebi ve Hamza Çelebi*"nin tasarrufunda olduğu belirtilmiştir.³⁰ 1568'de mülkleri ellerinde bulunduran torunlardan iki kuşak geriye doğru gidildiğinde söz konusu Ali Çelebi ile Ali Bey'in aynı dönemde yaşadığı görülmektedir. Dolayısıyla her iki Ali'nin yani Ali Çelebi ile Ali Bey'in aynı kişi olması güçlü bir ihtimaldir.

II. Mehmed'in ölümü üzerine yaşanan taht değişikliği esnasında ailenin elindeki vakfiyeler ve mukarrnameler, yenilenmek için Umur Bey'in oğlu Mehmed Çelebi tarafından getirilmiştir. II. Mehmed tarafından el konulan mülklerin aileye iade edildiğine dair mülkname, 28 Temmuz-6 Ağustos 1481 tarihinde yazılıp Mehmed Çelebi'ye verilmiştir.³¹ Bu kayda göre ailenin büyüğü Mehmed Çelebi olduğuna göre Ali Bey'in bu tarihten önce vefat ettiği söylenebilir.

30 Gökbilgin, XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, s. 265; BOA_MAD_d_1070_0203 (s. 405); BOA_MAD_d_1070_0204 (s. 406).

31 II. Bâyezid Mülknamesi, Sadberk Hanım Müzesi, Y.29-11730, Evail-i C. 886 (28 Temmuz-6 Ağustos 1481).